

POKŁONIĆ SIĘ (115) *vb pf*

się (105), się (10).

Pierwsze o jasne, drugie pochylone.

inf pokłonić się (12). ◇ *fut 1 sg* pokłonię się (10). ◇ *2 sg* pokłónisz się (4). ◇ *3 sg* pokłóni się (4). ◇ *2 pl* pokłónicie się (1). ◇ *3 pl* pokłónią się (4). ◇ *praet 1 sg m* -m się pokłónił (1). ◇ *2 sg m* -ś się pokłónił (1). *f* -ś się pokłóniła (1). ◇ *3 sg m* pokłónił się (30). *f* pokłóniła się (6). *n* pokłóniło się (1). ◇ *3 pl m pers* pokłónili się (30). *subst* pokłóniły się (2). ◇ *imp 2 sg* pokłón się (1). ◇ *3 sg* niechaj się pokłóni (1). ◇ *1 pl* pokłóńmy się (1). ◇ *2 pl* pokłóńcie się (1). ◇ *3 pl* niech się pokłónią (1). ◇ *con 1 sg m* bym się pokłónił (3). ◇ *3 sg m* by się pokłónił (2). *f* by się pokłóniła (1). *n* by się pokłóniło (1). ◇ *3 pl m pers* by się pokłónili (3). ◇ *part praet act* pokłóniwszy się (2).

Sł stp notuje, Cn s.v. pozdrawiam kogo przez list, Linde XVIII w. s.v. pokłonić.

1. *Pochylić ciało, głowę, zgiąć kolano itp. jako wyraz szacunku, czci lub dziękczynienia; adorare PolAnt, Vulg; humiliare se, inclinare se, incurvare se, incurvari PolAnt; flecti Vulg (114) :*

a. *Oddać cześć religijną (także ludziom) (92) :*

α. *Bogu judeochrześcijańskiemu, też: Matce Bożej [w tym: komu (52), czemu (3)] (71) : BielŻyw 156; wroc się zemną/ że się pokłonię Iehowie. BudBib 1.Reg 15/25, Ex 11/8, 1.Reg 15/30, 31; A [człowiek opętany przez złe duchy] wyrzawłszy Iezufa zdąleká przybieżał y pokłónił się mu. BudNT Mar 5/6, Matth 28/17; CzechRozm 195v; kiedy y ktorego roku do Bethleem przyfzli [trzej królowie]/ pewności żadney nie małz: á więc przeto mowić kto ma/ iż się nigdy w Betleem v iáśłek Chrytułowi nie pokłónili? SkarJedn 99, 70, 172; A ták pokłón się rozumowi y opatrności Boskiej SkarŻyw 15; [Józefowi, chcącemu opuścić Maryję, aby ocalić jej cześć, anioł] prętko łerce ná wiárę otworzył: y dopiero się pokłónił przenaświētłzey małżonce swoiey SkarŻyw 243; pokłóniła się [św. Helena] temu: ktory ná drzewie wiśiał SkarŻyw 398, 26, 28, 91, 243, 259, 398; CzechEp 350; LatHar 191, 195, 197, 370, 517; oto ksiązę iedno przyfzedłzy pokłóniło mu [Jezusowi] się/ mowiąc: [...] WujNT Matth 9/18, przedm 25, Matth 2/2, 8, s. 8, 16 (10); S. Hieronym^m vpomina Dezyderyuła áby przyfzedł ná mieyfcá święte pokłonić się wedle Pfálmu/ ták gdzie stánęły nogi Pánłkie SkarKaz 41b, 280a [2 r.], 515a, 516b.*

pokłonić się przed kim, przed czym (2): Włzytcy narodowie ktore poczyniłeś/ przyidą/ á pokłónią się przed tobą pánie BudBib Ps 86/9, Gen 48/12; BudNT Apoc 15/4.

W charakterystycznych połączeniach: pokłonić się Bogu (8), Chrystusowi (2), Ciału, Jehowie (3), jedności, krolowi (3), małżonce przenaświētszej [= Maryi], opatrności boskiej, Panu (6), rozumowi boskiemu, ukrzyżowanemu, Zbawicielowi, żywącemu na wieki wiekow; pokłonić się z bojaźnią (2), z (prze)strachem (2); pokłonić się przed obliczem.

Zwroty: »pokłonić się na kolana« (1): Y fzlí [trzej królowie] pokłónili się pierwey ná koláná/ potym padli ná twarzy swoie/ iáko Bogu łwe^{mv}/ y przyftapiwłszy nogi dziećiąteczká całowáli SkarŻyw 28.

»pokłonić się przed nogami [czyimi]« = *adorare ante pedes PolAnt, Vulg (4): BudNT Apoc 3/9;* A gdym słyszal y widzial/ vpadłem ábym się pokłónił przed nogami ánioła ktory mi pokázował. WujNT Apoc 22/8, Apoc 3/9, s. 848.

»pokornie się pokłonić« (1): Dáry zwierzętom [Bóg] rozdawał/ Ktoregoby kto pożądał. A gdy ini wybieráli/ Co godnego łobie ználi: Małż się pokornie pokłonił/ Prośbę ku Bogu vczyił. *BierEz* P3v.

»pokłonić się do ziemie« = (*inclinare se et incurvare se in tenam a. super faciem PolAnt*) (4): Tedy łługá Abráhámów włtyłzawłzy ty łłowá ich [*tj. Boga ukrytego pod postacią trzech podróźnych*]/ pokłonił się aż do ziemie chwalać Pána. *BibRadz Gen* 24/52, *Num* 22/31; *BudBib Gen* 18/2, 48/12; A Iozeph ziąwłzy łyny złoná iego [*swego ojca*]/ pokłonił się Pánu Bogu afz do ziemie. *SkarŻyw* 349, 502.

Szeregi: »nachylić się i pokłonić się« (1): Y pośpiefzył się Moizelz/ y náchylił się do ziemie y pokłonił się [*incurvavit se in terram et humiliavit se*]. *BudBib Ex* 34/8.

»(u)paść i pokłonić się; upadszy (a. (przy)padszy, a. padwszy) pokłonić się« = *cadens a. procidens (ad pedes a. in faciem) adorare Vulg* [*szyk 11:1*] (5;7): Y padł Iehofzua ná twarz łwoię ná ziemie y pokłonił się mu [Bogu] *BudBib Ios* 6[5]/2[15]; *BudNT Apoc* 5/14; A ona [*św. Małgorzata*] to łtyłzac całować krzyż łwięty poczęła: y padwłzy ná oblice [!] łwoie/ vkrzyżovánemu się pokłoniła/ mowiać: [...] *SkarŻyw* 159; Podźcież tedy pokłonmy się mu/ y vpádnimy przed Bogiem *LatHar* 15, 530; Y włzedłzy w dom [*trzej królowie*] náleźli dzieciátko z Máriá mátká iego. y vpádlzy pokłonili się iemu *WujNT Matth* 2/11; Y vpádlci czterzey y dwádźieściá łtárlzych/ y czworo zwierząt/ y pokłonili się Bogu łiedzącemu ná łtolicy/ mowiać; Amen/ Allelu-Ia. *WujNT Apoc* 19/4, *przedm* 21, s. 8, *Act* 10/25, *1.Cor* 14/25, *Apoc* 11/16.

»poniżyć się i pokłonić« (1): A Michał rzekł [*do Lucyfera*]: złe czyniłz/ niewdzięczne łtworzenie/ iłz się przeciw łtworzyćielowi podnošłz: ia poniżę się y pokłonię Pánu memu/ ktory mię vczyił/ y od ktorego włzytko mam *SkarŻyw* 258.

W przen (1) :

Fraza: »kolano się pokłoni« (1): Zywę ia/ mowi Pan/ iłz mi się włzelkie koláno pokłoni [*quoniam mihi flectetur omne genu*]; y włzelki ięzyk da chwałę Bogu. *WujNT Rom* 14/11.

αα. *Przyjąć wiarę chrześcijańską* (2) :

Zwrot: »Chrystusowi się pokłonić« (2): rychley niłzli we łto łath po Bulgárlzech/ włzytkie narodj łłowieńłkie Chriłtułowi się pokłoniły. *SkarJedn* 225; *SkarŻyw* 516.

β. *Bóstwom pogańskim lub szatanowi [w tym: komu (16), czemu (2)]* (21) : Nie pokłoniłz się im [*bałwanom*]/ áni im służyć będziefz/ bom ia Iehowáh Bog twoy *BudBib Ex* 20/5, *Ex* 34/14, *Deut* 30/17, I 204d *marg* [2 r.], *4.Reg* 5/18; *BudNT Apoc* 13/4 [2 r.]; zá czáfu Heliałzá košćioł Boży táiemny był: bo o łiedmi tyłsiącách łudu Bożego/ ktorzy się nie pokłonili Báálowi/ nikt niewiedział *SkarJedn* 14; dáłeko się włęcey tym bałwanem á łprofnym kámieniem brzidzić będe/ á głowá moia nigdy się tey niemey twarzy nie pokłoni. *SkarŻyw* 68; iłz máło przedtym bedąc [!] Chrzešćiańinem/ z przymułzenia krolewłkiego łłoncu się pokłonił. *SkarŻyw* 304, 20, 36 [2 r.], 69, 151, 304, 305, 552; y łámego Iezufa Chriłtułá łyná Bożego tym kułił [*diabeł*]/ mowiać mu: po okazániu krolełtw łwiátá te⁸⁰: iefli mi się pokłoniłz/ damci to wizytko *CzechEp* 422; *WujNT Luc* 4/7.

W charakterystycznych połączeniach: pokłonić się Apollinowi, Baalowi, boginiey kamiennej, bogom rzezanym, bogu cudzemu (2), diabłom, niemey twarzy, słońcu (2), smokowi, zwierzowi; pokłonić się [czemu] jako bogu.

b. W dziedzinie życia świeckiego [w tym: komu (12), czemu (4)] (22) :

α. Na gruncie stosunków społecznych i politycznych: wyrazić pokorę, poddaność (15) : Y pokłonił się [Mefiboszet Dawidowi] á rzekł/ [...] *BudBib* 2.Reg 9/8, I 28b marg [2 r.], 172b marg; Kto łtárzszego łłuchác niechce/ młodźemu się pokłonić musí. *SkarJedn* 364; [Biskup Symeon] Przywiedziony w żełázných [!] okowách przed krolá [perskiego]/ nie tylko się nic nie przełękł: ále y pokłonić się krolowi niechćiał. *SkarŻyw* 304, 304 marg.

Zwrot: bibl. »pokłonić się wierzchowi łaski ([czyjej])« = uznać czyjś zwierzchność (4): *SkarŻyw* 349; Wiárá/ Iákob vmieráiąc/ káždemu z fynow Iosephowych błogoláwił: y pokłonił się wierzchowi łaski iego [adoravit fastigium virgae eius] *WujNT Hebr* 11/21, 5. 777 [2 r.].

Szereg: »paść i pokłonić się« (1): A (gdy) było trzećie⁸⁰ dniá/ oto mąż przyłzedł z obozow Saulowych/ [...] á przyłzedłszy do Dawidá padł ná ziemię/ y pokłonił się [cecidit in terram et incurvavit se]. *BudBib* 2.Reg 1/2.

W przen (1) : Niewolnikiemeś/ [...] Głowá twa/ pánu/ niechay sie pokłóni. *GórnTroas* 49.

αα. Złóżyć hold poddać się komuś w lenno, popaść w niewolę (2) : [Heretycy] niełłucháiąc łtárzszego y nawyżłzego kápłaná [tj. papieża]/ pokłonić się łprołnemu Turczynowi mułieli. *SkarJedn* 308; Pokłóniły sie Iflanty obfite/ Oddáiąc mu [Stefanowi Batoremu] w moc zamki niedobYTE *GrochKal* 19.

[Szereg: »pokłonić się i poddać«: Tham bendácz panowie w. k. m. wydzieli isz pokłónili sie [województwie Aleksandrowi] i podda(łi) jem iako panowie thak i wsitka ziemia. *CorfusDocum* 1564 nr 124.]

β. Na gruncie stosunków towarzyskich: ukłonić się, pozdrowić, powitać (7) : Tedy Tárfa pokłóniwłszy sie iemu [Antagorowi]/ łzłá do tego korabiu [tj. należącego do Apollona] *HistRzym* 23; Y wełzłá Bathłzewá do krolá Solomoná mowić mu o Adonialzá. Y włtał krol przećiw niey á pokłónił się iey *BudBib* 3.Reg 2/19; *SkarŻyw* 99, 285.

Zwrot: »pokłonić się do ziemi« (1): Tedy [Rut] pádłá ná twarz swoię/ y pokłóniłá się mu [Boozowi] do ziemi [incurvavit se in terram]/ y rzekłá do niego/ [...] *BudBib Ruth* 2/10.

Szereg: »paść i pokłonić się« (1): *BudBib Ruth* 2/10 cf Zwrot.

αα. Przekazać pozdrowienia przez inną osobę; dicere salutatem, salutare Mącz (2) :

Zwrot: »kazać się pokłonić« (2): Iachymie/ kazálác sie páni/ Pokłónić *RejFig* Cc6v; *Mącz* 86b.

Szereg: »pokłonić się albo pozdrowić« (1): Dicere salutatem alicui, Kázác sie komu pokłónić/ álbo pozdrowić kogo. *Mącz* 86b.

2. Opaść, położyć się [ku czemu] (1) : Y rzekł [Izrael do Józefa]: przyłięłz mi/ y przyłięł mu/ y pokłónił się [incurvavit se] Izráel ku głowám łózá. *BudBib Gen* 47/31.

Synonimy: **1.** schylić się; **2.** położyć się.

Formacje współrdzenne cf KŁANIAĆ SIĘ.

Cf **POKŁONIENIE**